

Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Okul Öncesi Eğitim Kavramına İlişkin Metaforları

Pre-Service Early Childhood Education Teachers' Metaphors about Early Childhood Education Concept

DOI: <http://dx.doi.org/10.17556/jef.31434>

H. Gözde ERTÜRK KARA*

Özet

Bu çalışmada, okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının okul öncesi eğitimi kavramlarına ilişkin metaforik düşüncelerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bunun için öğretmen adaylarından “Okul öncesi eğitim... gibidir, çünkü...” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Aksaray Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı’ nın 1. Sınıf, 40 okul öncesi eğitimi öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Katılımcı cevaplarından elde edilen veriler içerik analizine göre değerlendirilmiştir. Okul öncesi eğitim kavramına yönelik 24 metafor ve geleceğe yön verici olarak okul öncesi eğitim, yeni bir ortam olarak okul öncesi eğitim, ihtiyaç olarak okul öncesi eğitim olmak üzere 3 kategori ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının okul öncesi eğitime karşı olumlu bir görüş içinde oldukları ve okul öncesi eğitimin önemini vurguladıkları görülmüştür. Ayrıca eğitim gördükleri disipline ilişkin olumsuz bir metafor üretmedikleri belirlenmiştir..

Anahtar Sözcük: okul öncesi eğitim, metafor, okul öncesi eğitimi öğretmeni adayı.

Abstract

In this study, the purpose is to determine metaphorical thoughts of pre-service early childhood education teachers about the early childhood education. Participants completed the sentence “Early childhood education is like..., because....” by writing what early childhood education means for them and why. 40 pre-service early childhood education teachers participated to this study in department of early childhood education teacher education in Aksaray University in 2013-2014 education year. the data was analyzed by content analysis method, According to participants’ responses to this prompt 24 metaphors and 3 categories appeared about the concept of early childhood education. These categories are; shaping the future, a need and a new environment for child. Results of the study shows that preservice early childhood education teachers have a positive point of view about early childhood education and know its importance for child. Also, they didn’t produce any negative metaphor about this discipline.

Keywords: early childhood education, metaphor, pre-service early childhood education teacher.

* Yard. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, gozdeerturk@aksaray.edu.tr

Giriş

Metafor kelime olarak, Grekçe Metapherin kelimesinden türetilmiş olup meta (değiştirmek) ve pherein (taşımak) sözcüklerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Levine, 2005). Temelde, metafor kavramı ile kastedilen, bir kavram, olgu veya olayın başka bir kavram, olgu veya olaya benzetilerek açıklanmasıdır (Oxford ve ark., 1998). Lakoff ve Johnson (2005)'a göre, "metaforun özü bir tür şeyi başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmektir. Metaforlar, yeni anlamlar oluşturmada yaratıcı yolların kullanılması ile oluşur. Yaşamın her alanında bu yaratıcı düşünme oluşmaktadır ve bu nedenle metaforlar geniş bir biçimde kullanılabilir (Radman, 1997). Kadunz ve Sträber (2004)'a göre metaforik tanımlama, birbirinden farklı ve daha önce hiç bir araya gelmemiş iki şeyin birlikte kullanılması yolu ile aynı bağlamda yer almasıdır. Yobb (2003)'e göre metafor bir bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koyabileceği güçlü bir zihinsel araçtır. Morgan(1998)'a göre "metafor kullanımı, genel olarak dünyayı kavrayışımıza sinen bir düşünce biçimi ve bir görme biçimi anlamına gelir. Saban (2004) ise metaforun kaynağının, metaforun konusunu farklı bir bakış açısıyla anlamada bir filtre veya süzgeç görevi gördüğünü belirtmiştir. Metaforun konusu ("Öğretmen bahçıvan gibidir." cümlesindeki öğretmen sözcüğü), metaforun kaynağı (bahçıvan) ve metaforun kaynağından konusuna atfedilmesi düşünülen özellikler (bahçıvanın yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenmesi gibi öğretmenin sınıftaki öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alması) şeklinde açıklanmaktadır. Bu örnekte olduğu gibi eğitim alanında özellikle kimi kavramlara ilişkin varsayımları açıklama ve ortaya çıkarmada metaforlardan sıklıkla yararlanılmaktadır.

Eğitimin ilk basamağı olan okul öncesi eğitimi, doğumdan, 6 yaşına kadar, çocukluk yıllarını içine alan, bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun zengin uyarıcı çevre imkânlarını sağlayan, onların tüm gelişimlerini, toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir (Poyraz, 2003). Aynı zamanda çocukların daha sonraki yaşamlarında önemli rol oynayan; bedensel, psiko-motor, sosyal-duygusal, zihin ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde

tamamlandığı, kişiliğin şekillendiği ve çocuğun devamlı olarak değiştiği bir süreçtir (Ömeroğlu ve Yaflar, 2004). Nitelikli bir okul öncesi eğitimi ile çocukların; zihinsel kapasitelerini arttırmak; sosyal becerilerini geliştirerek, sosyal duygusal problemlerin oluşumunu önlemek; sanatsal yönlerini ve yaratıcılıklarını desteklemek, toplumun ahlak kurallarına uygun davranışlar göstermelerini sağlamak, kurduğu ilişkilerin türünü ve niteliğini olumlu yönde etkilemek, çocuğun daha katılımcı, girişken ve uyumlu olması için katkıda bulunarak ileriki eğitim basamaklarında okula uyumunu kolaylaştırmak ve akademik yaşantılarına katkı sağlamak amaçlanmaktadır (Gültekin Akduman, 2010).

Dünyada pek çok ülkede devletler kendi kültürel yapılarına uygun olarak okul öncesi eğitim politikalarını geliştirmekte ve belirli standartlar oluşturmaktadır. Nitelikli bir okul öncesi eğitimin ileri vadede bireysel ve toplumsal olarak sağladığı katkılara ilişkin raporların hazırlanması ile modern toplumlarda, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması çalışmalarının yanı sıra bu eğitimin nitelikli bir şekilde gerçekleşmesi için de çeşitli projelerle gerekli düzenlemeler yapılmaktadır (Ertürk, 2013). Ülkemizde ise okul öncesi eğitim kurumlarının okullaşma oranının artmasına paralel olarak Milli Eğitim Bakanlığı ve sivil toplum kuruluşları tarafından okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve niteliğinin artırılması üzerine pek çok çalışma yapıldığı bilinmektedir (Haktanır, Dağlıoğlu ve Güler, 2010). Niteliğin geliştirilmesi hususunda okul öncesi eğitimi lisans programında görev yapan ve öğretmen yetiştiren akademisyenlere de büyük sorumluluk düşmektedir. Çünkü okul öncesi eğitimin niteliği, öğretmen adaylarının aldıkları lisans eğitiminin niteliği ile doğrudan ilişkilidir.

Araştırmanın Önemi

Bu araştırmaya katılan okul öncesi eğitimi öğretmen adayları Aksaray Üniversitesi'nde Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören tek öğrenci grubunu oluşturmaktadır. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı çok yeni ve genç bir kadro ile görev yapmaktadır. Bu nedenle bu grup ile okul öncesi eğitime ilişkin metaforları araştırmanın anabilim dalındaki öğretim elemanlarına

grubu tanıma ve ileriye yönelik olarak lisans eğitiminin niteliğini geliştirme açısından yol göstereceği düşünülmektedir.

Alan yazında okul öncesi eğitimi öğretmen adayları ile gerçekleştirilen metafor çalışmaları incelendiğinde; okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının diğer alanlardaki öğretmen adayları ile birlikte çalışma grubunu oluşturduğu araştırmaların sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda genellikle eğitim fakültesi bünyesinde yer alan tüm öğretmen adaylarının eğitim, kamu personeli seçme sınavı, eğitim programı, ölçme ve değerlendirme, eğitim teknolojisi, üniversite hocası, matematik, öğretmenlik mesleği, okul, üstün yetenekli öğrenciler vb. kavramlar hakkında ürettikleri metaforlar incelenmiştir (Akbaba Altun ve Apaydın, 2013; Çoklar ve Bağcı, 2009; Nalçacı ve Bektaş,2012; Gültekin, 2013; Tortop, 2013; Eraslan Çapan, 2010; Yılmaz, Göçen ve Yılmaz, 2013; Gür, 2012). Ancak bu çalışmalardan yalnızca birkaçı bulgularında okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının ürettikleri metaforları ayrıca belirtmiştir (Şahin, 2013; Ocak ve Gündüz,2006; Gök ve ark.2012; Tatar ve Murat, 2011).

Okul öncesi öğretmen adaylarının çalışma grubunun tamamını oluşturduğu metafor çalışmalarında ise; demokrasi, yaratıcılık, çocuk vb. kavramlar hakkındaki metaforik algılar incelenmiştir (Ergin, Şahin ve Erişen, 2013; Güder ve Yıldırım, 2014; Kuyucu, Şahin ve Kapıcıoğlu, 2013; Şahin Zeteroğlu, Doğan ve Taner Derman, 2012). Alan yazın incelendiğinde; okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim kavramına ilişkin metaforik algılarının ortaya konduğu bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmanın okul öncesi eğitimi alanında yapılan metafor çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmaya katılan okul öncesi eğitimi öğretmen adayları Aksaray Üniversitesi'nde Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim gören tek öğrenci grubunu oluşturmaktadır. Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı çok yeni ve genç bir kadro ile görev yapmaktadır. Bu nedenle bu grup ile okul öncesi eğitime ilişkin metaforları araştırmanın anabilim dalındaki öğretim elemanlarına grubu tanıma ve ileriye yönelik olarak lisans eğitiminin niteliğini geliştirme açısından yol göstereceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının “okul öncesi eğitim” kavramına ilişkin metaforlarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmaktadır:

1.Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının “okul öncesi eğitim” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?

2.Okul öncesi eğitim kavramına ilişkin metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kavramsal kategoriler altında toplanabilir?

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenografi) kullanılmıştır. Olgu bilim (fenomenoloji) deseni, farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Algı ve olaylar doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005)..

Çalışma Grubu

Bu araştırma 2013-2014 eğitim öğrenim yılında Aksaray Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı’nda öğrenim gören 40, birinci sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Çalışma grubu; Aksaray Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı’nda öğrenim gören tek öğrenci grubu olma özelliği taşımaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının okul öncesi eğitim kavramı hakkındaki metaforlarını belirlemek için her bir öğretmen adayından şu cümleyi tamamlamaları istenmiştir: “Okul öncesi eğitim... gibidir, çünkü ...” Elde edilen bu cümleler araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır..

Verilerin Analizi

Öğretmen adaylarının “okul öncesi eğitim” kavramı hakkında oluşturdukları metaforlar iki araştırmacı tarafından incelenmiştir. Bir metafor olmayan, birden fazla metafor üretilen, kullanılan metafor ile açıklama cümlesi uyuşmayan ve boş verilen çalışma kağıtları (1 adet) araştırmadan çıkarılmak üzere işaretlenmiştir. Veriler analiz edilirken her iki kavram için de aşağıdaki adımlar izlenmiştir.

Kodlama ve ayıklama aşamasında; her bir öğretmen adayının belirttiği metaforlar kodlanmıştır. Ardından üretilen metaforlar ortak özelliklerine göre gruplanmıştır. Birden fazla sıklığa sahip metaforlar dikkate alınarak kategoriler oluşturulmuştur.

Örnek metafor imgesi derleme aşamasında; bu metaforlar tekrar alfabetik sıraya göre dizilmiş ve ham veriler ikinci kez gözden geçirilerek her metaforu temsil eden öğretmen adayı yazılarından birer örnek metafor ifadesi seçilmiştir. Böylece, metaforların her biri için, onu en iyi temsil ettiği varsayılan örnek metafor ifadelerinin derlenmesiyle birlikte bir “örnek metafor listesi” oluşturulmuştur.

Kategori geliştirme aşamasında; okul öncesi eğitimi öğretmen adayları tarafından geliştirilen metafor imgeleri “okul öncesi eğitim” kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından ayrı ayrı incelenmiştir. Oluşturulan “örnek metafor listesi” baz alınarak “okul öncesi eğitim” kavramlarının nasıl kavramsallaştırıldığına bakılmıştır. Daha sonra her metafor imgesi belli bir tema ile ilişkilendirilerek okul öncesi eğitim” kavramına ilişkin toplam 3 kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği

Araştırma raporlaştırılırken katılımcılardan alıntılarının yapılması ve alıntılarının eklemeye yapılmadan olduğu gibi verilmesi araştırmanın geçerliliğini artırıcı önlemler olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek; 2005). Araştırmanın güvenirliliğinin sağlanması amacıyla bir uzman görüşüne başvurulmuştur. Öğretmen adaylarından elde edilen tüm metaforların listesi ve 3 farklı kategorinin sıralandığı liste uzmana ulaştırılmış ve 24 metafordan her birini (hiçbir metafor dışarıda kalmayacak şekilde) bu 3 kategori ile eşleştirmesi istenmiştir. Daha sonra araştırmacılar bu eşleştirme ile kendi eşleştirmelerini karşılaştırmıştır. Araştırmanın güvenirliliği, görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları ile belirlenmiştir (Miles ve Huberman, 1994). Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Saban, 2009). Bu çalışmada % 94 oranında bir güvenilirlik sağlanmıştır. Güvenirlik çalışması kapsamında görüşüne başvuru alan uzman, 6 metaforu araştırmacının yaptığından farklı bir kategoriye

yerleştirerek ilişkilendirmiştir. Bu durumda, Güvenirlilik = $100 / (100 + 6) = 0.94$ olarak hesaplanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmaya katılan okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının “Okul öncesi eğitim” kavramı hakkında geliştirdikleri metaforlarla ilgili olarak elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve araştırma sorularına göre alt başlıklar halinde analiz edilerek yorumlanmıştır.

Tablo 1. “Okul Öncesi Eğitim” Kavramına İlişkin Geliştirilen Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğretmen Adayı Sayısı ve Yüzdesi

No	Metafor	f	%	No	Metafor	f	%
1	Ağaç	3	7.6	15	Kitap	1	2.5
2	Başlangıç	1	2.5	16	Merdivenin ilk basamağı	3	7.6
3	Binanın temeli	1	2.5	17	Oyun	1	2.5
4	Bitki	1	2.5	18	Oyun hamuru	1	2.5
5	Çiçek	2	5.1	19	Su	2	5.1
6	Ev	4	10.2	20	Şart	1	2.5
7	Fedakârlık	1	2.5	21	Tohum	2	5.1
8	Fidan	3	7.6	22	Yeni bir nesil oluşturmak	1	2.5
9	Hayat	1	2.5	23	Yürümek	1	2.5
10	Hayatın başlangıcı	2	5.1	24	Zaman	1	2.5
11	İlk adım	3	7.6				
12	İlk defa tattığım bir meyve	1	2.5				
13	İnsan	1	2.5				
14	Kader	1	2.5				

Tablo 1’de görüldüğü gibi, okul öncesi eğitime ilişkin toplam 24 metafor üretilmiştir. Ancak birden fazla sıklıkta oluşturulan metaforlar 9 adettir. En çok üretilen metafor ev’dir (%10.2).

Ortak özellikler taşıyan metaforlar gruplandırılmış ve her grup bir kategori oluşturmuştur. Buna göre bu araştırmada oluşturulan kategori sayısı 3’tür.

Tablo 2. Okul Öncesi Eğitim Kavramına Yönelik Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

Kategoriler	Metaforlar	Metafor frekansı	Metafor adeti
Geleceğe yön verici olarak okul öncesi eğitim	Merdivenin ilk basamağı (3), İnsan (1), Ağaç (3), Yeni bir nesil oluşturma (1), Hayat(1), Kader (1), Çiçek (2), Fidan (3), Binanın temeli (1), Tohum (2), Yürümek (1), Oyun hamuru (1), Bitki (1)	21	13
Yeni bir ortam olarak okul öncesi eğitim	Hayatın başlangıcı (2), Ev (4), İlk defa tattığın bir meyve (1), Oyun (1), İlk adım (3), Başlangıç (1)	12	6
İhtiyaç olarak okul öncesi eğitim	Şart (1), Fedakârlık (1), Su (2), Kitap (1), Zaman (1),	6	5
TOPLAM		39	24

Kavramsal Kategoriler

1. Geleceğe yön verici olarak okul öncesi eğitim

Bu kategoriyi 21 okul öncesi öğretmeni adayı ve 13 metafor temsil etmektedir (bakınız Tablo 2). Bu kategoride Merdivenin ilk basamağı (3), Ağaç(3), Fidan(3), İnsan (1), Tohum (2), Yeni bir nesil oluşturma (1), Hayat(1), Kader(1), Çiçek (2), Binanın temeli (1), Yürümek (1), Oyun Hamuru (1) ve Bitki (1) gibi metaforlar bulunmaktadır. Aşağıda bu kategoride bulunan öğretmen adaylarının ifadelerinden örneklere yer verilmiştir.

- *Okul öncesi eğitim oyun hamuru gibidir. Küçük yaşlarda çocuğu nasıl şekillendirirsen ileriki hayatını o şekillendirme etkiler (Ö.A.6).*
- *Okul öncesi eğitim ağaç gibidir. İlk diktiğimizde onunla ilgilenmezsek, ona gereken özeni göstermezsek ileride kurur (Ö.A.39).*
- *Okul öncesi eğitim fidan gibidir. Hayatın temelleri çocuklar için ilk kez atılır. Yavaş yavaş gelişir (Ö.A.28).*
- *Okul öncesi eğitim ağaç gibidir. Yıllar ilerledikçe meyve verir (Ö.A.14).*

- *Okul öncesi eğitim merdivenin ilk basamağıdır. İlk eğitim kademesidir (Ö.A.25).*
- *Okul öncesi eğitim kader gibidir. Bu dönemde verilen eğitim çocuğun bütün hayatını etkileyecektir(Ö.A. 40).*
- *Okul öncesi eğitim basamak gibidir. İyi bir eğitimin ilk adımı okul öncesi eğitimle atılır (Ö.A.24).*

2. Yeni bir ortam olarak okul öncesi eğitim

Bu kategoriyi 12 okul öncesi öğretmeni adayı ve 6 metafor temsil etmektedir (bakınız Tablo 2). Bu kategoride Hayatın başlangıcı (2), Ev(4), İlk defa tattığın bir meyve (1), Oyun(1), İlk adım (3) ve Başlangıç (1) gibi metaforlar bulunmaktadır. Aşağıda bu kategoride bulunan öğretmen adaylarının ifadelerinden örneklere yer verilmiştir.

- *Okul öncesi eğitim ev gibidir. Bu evde çocuk temel bilgi ve becerileri kazanır (Ö.A.15).*
- *Okul öncesi eğitim ev gibidir. Çocuk zamanının çoğunu burada geçirir (Ö.A.9).*
- *Okul öncesi eğitim ilk adım gibidir. Çocukların anneden ilk kez ayrıldığı ortamdır, ilköğretime başlamadan önceki ilk adımdır(Ö.A.12).*
- *Okul öncesi eğitim ev gibidir. Eğlenme, güzel vakit geçirme ve yeni bilgiler öğrenme fırsatı bulduğu ikinci bir yuvadır (Ö.A. 21).*
- *Okul öncesi eğitim hayatın başlangıcı gibidir. Sosyal çevreye atılan ilk adımdır (Ö.A.13).*
- *Okul öncesi eğitim ilk defa tattığın bir meyve gibidir. O çağdaki çocuk okulla, öğretmenle, arkadaş ortamıyla ilk defa tanışmış olur (Ö.A.18).*

3. İhtiyaç olarak okul öncesi eğitim

Bu kategoriyi 6 okul öncesi öğretmeni adayı ve 5 metafor temsil etmektedir (bakınız Tablo 2). Bu kategoride Şart(1), Fedakârlık(1), Su(2), Kitap(1) ve Zaman(1) gibi metaforlar bulunmaktadır. Aşağıda bu kategoride bulunan öğretmen adaylarının ifadelerinden örneklere yer verilmiştir.

- *Okul öncesi eğitim şart gibidir. Okul öncesi eğitim alınmadan ilkokula başlanılmamalı. Çocukların bu eğitime olan ihtiyacı es geçilmemelidir (Ö.A.32).*
- *Okul öncesi eğitim fedakârlık gibidir. Çünkü bu ihtiyacın karşılanması için emek vermek gerekir(Ö.A.11).*
- *Okul öncesi eğitim su gibidir. Okul öncesi eğitim temeldir, su gibi temel bir ihtiyaçtır(Ö.A. 36).*
- *Okul öncesi eğitim kitap gibidir. Kitaplarda hayatı keşfederiz. Okul öncesi eğitim de keşfetme ihtiyacımız giderilir (Ö.A.36).*
- *Okul öncesi eğitim zaman gibidir. Zaman değerlidir. Çünkü her dakikası bir insanın hayatını değiştirebilir. Okul öncesi eğitim de değerli bir ihtiyaçtır. Okulu bu eğitim sayesinde tanıır (Ö.A.7).*

Sonuç ve Tartışma

Sonuç olarak; okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının (39 kişi) okul öncesi eğitim kavramına ilişkin olarak 24 metafor ürettikleri saptanmıştır. En çok üretilen metafor ev'dir (%10.2). Birden fazla sıklıkta oluşturulan metaforlar ise 9 adettir. Bunlar; ağaç, çiçek, ev, fidan, hayatın başlangıcı, ilk adım, merdivenin ilk basamağı, su ve tohumdur.

Okul öncesi eğitim kavramı, geleceğe yön verici olarak okul öncesi eğitim (21 kişi, 13 metafor), yeni bir ortam olarak okul öncesi eğitim (12 kişi, 6 metafor) ve ihtiyaç olarak okul öncesi eğitim (6 kişi, 5 metafor) şeklinde üç kategoride ele alınmıştır.

Öğretmen adayları, geleceğe yön verici olarak okul öncesi eğitim kategorisinde 13 metafor üretmiştir. Bu metaforlardan en sık olanlar ağaç (3), fidan (3), merdivenin ilk basamağı (3), tohum (2) ve çiçek (2)'tir. Öğretmen adaylarının genellikle ileriki yaşamı etkileyen kritik bir eğitim basamağı olmasının ve bu süreçte öğretmenin ilgi ve desteğinin hayati önem taşıdığına altını çizdikleri görülmüştür. Okul öncesi eğitimin ileriki eğitim kademelerindeki etkisi Ekonomik İşbirliği ve Gelişme Organizasyonu (OECD) tarafından gerçekleştirilen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) 2009 sonuçlarında da ortaya konmuştur. Bu sonuçlara göre bir yıl ya da daha az okul öncesi eğitim alan çocukların ortalama fen ve

matematik puanı, hiç okul öncesi eğitim almayanlara göre ortalama 42 puan daha yüksektir. Bu durum, okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve almayan çocuklar arasında yaklaşık iki okul yılına denk başarı farkı olarak açıklanmaktadır (OECD,2010).

İkinci kategori olan yeni bir ortam olarak okul öncesi eğitim kategorisinde ise; öğretmen adayları çocukların aile ortamından sonra en yakın çevrelerinin okul öncesi eğitim ortamı olduğuna odaklanmıştır. Bu kategoride en sık üretilen metaforlar ev (4), hayatın başlangıcı (2) ve ilk adım (3) dir. Öğretmen adaylarının okul öncesi eğitimi, çocukların sosyal ilişkilerinin geliştiği, okulla tanıştıkları, yeni bilgiler öğrendikleri, sıcak bir ikinci ev olarak gördükleri saptanmıştır. Okul öncesi eğitimin en önemli bileşenlerinden biri sınıf ortamıdır. Araştırmacılar çalışmalarında çocukların okul öncesi dönemde kazandıkları akademik, sosyal, duygusal vb. kazanımların sınıf ortamının niteliği ile doğrudan ilişkili olduğunu belirtmektedir (Gallagher, Rooney ve Campbell, 1999; Howes, Smith ve Galinsky. 1995; Creyer ve ark., 1999; Vygotsky, 1978). Pianta ve ark. (2002), tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada küçük çocukların bağımsız çalışmalarına ve sorumluluk almalarına imkân sunan, sıcak ve olumlu bir sınıf ortamı ile öğrenmeye olan ilginin artacağı belirtilmiştir. Piaget (1945) de benzer şekilde teorisinde çocuğun öğrenme ve gelişimini yakın çevresiyle kurduğu nitelikli etkileşimler yoluyla sağladığını açıklamaktadır. Bronfenbrenner (1989) ise; okul öncesi eğitimin aile ortamına benzer şekilde sıcak ve kucaklayıcı olmasının çocukların daha çok bilişsel ve sosyal kazanımlar edinmesi ile bağlantılı olduğunu belirtmektedir

Üçüncü kategori olan ihtiyaç olarak okul öncesi eğitim kategorisinde; öğretmen adayları okul öncesi eğitimin önemini vurgulamak için bu eğitimi, ihtiyaçlar ile ilişkilendirmiştir. Bu kategoride, en sık su (2) metaforu üretilmiştir. Öğretmen adaylarının okul öncesi eğitimi çocuğun ihtiyacı olarak gördükleri belirlenmiştir. Başal (2005)' e göre; okul öncesi eğitimin bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmasında; çekirdek aile tipinin yaygınlaşması, kadınları ev dışındaki sosyal, mesleki ve bireysel haklarını kazanması, sanayi yönünden yaşanan hızlı gelişmelerin neticesinde kadın işçilere olan gereksinimin artması, çocuk gelişimi ve eğitimine ilişkin bilgilerin artması ve çocuğun yaşamının ilk yıllarının daha sonraki yıllar üzerindeki

etkisinin farkına varılması, oyun alanlarının azalması ve çocukları ilköğretime hazırlayacak bir sürecin olmasının yararlı olacağını düşünülmesi etkilidir. Barnett ve Frede (2010) ise çalışmalarında; okul öncesi eğitime olan ihtiyacı mercek altına alarak bu eğitim sürecinin çocuğa ve topluma ileri vadede sağladığı kazanımlara dikkat çekmektedir. Özellikle dezavantajlı çocukların okul öncesi eğitimden yararlanması ile toplumdaki suç oranının düşmesi ve okul bırakma vakalarındaki azalışın gerçekleşeceğini savunmaktadır. Aynı zamanda sosyo ekonomik olarak orta sınıfta bulunan ailelerin çocuklarının okul öncesi eğitime devam etmeleri durumunda sosyal ve akademik becerilerinin geliştiğini belirtmektedir. Bütün çocukların okul öncesi eğitimden yararlanmasının, topluma sağladığı katkılar göz önünde bulundurulduğunda bu katkıların maliyetin çok daha üzerinde olacağı vurgulanmaktadır.

Elde edilen bulgularda; okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının okul öncesi eğitime karşı olumlu bir görüş içinde oldukları ve okul öncesi eğitimin önemini vurguladıkları görülmüştür. Çalışma grubu Aksaray Üniverstesi'nin okul öncesi eğitimi anabilim dalının ilk öğrenci grubudur. Bu adayların okul öncesi eğitim kavramına ilişkin ürettikleri metaforların sayısının öğrenci sayısına (39) göre zengin olduğu (24 metafor) düşünülmektedir. Okul öncesi öğretmeni olmak amacıyla lisans eğitimine başlayan bu grubun, eğitim gördükleri disiplinin önemini bilincinde olduklarını görmek umut verici bir durumdur. Bu üç kategoride yer alan adayların, lisans eğitimlerine devam ederken, küçük çocukların gelişim ve eğitimleri ile ilgili yeni bilgiler öğrenmeye karşı ilgili olacakları, meslek hayatlarında ise çocuklara sıcak bir ortam sağlayarak, ileriki öğrenmelerine temel oluşturacak bilgi ve becerileri, onların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda sunacakları düşünülmektedir. Çünkü öğretmen adaylarının öğretmekle yükümlü oldukları kavramlarla ve öğretmenlikle ilgili algıları ve tutumları o kavramları nasıl aktaracağına işaret etmektedir (Öztürk, 2007).

Alan yazın incelendiğinde; eğitim fakültesi bünyesinde bulunan anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğini icra edecekleri alanla (disiplinle) ilgili metaforik algılarının belirlendiği çalışmalar göze çarpmaktadır. Örneğin; Güler ve ark. (2012), matematik öğretmeni adaylarının matematik kavramına;

Afacan (2011) ise fen ve teknoloji öğretmeni adaylarının fen kavramına yönelik metaforik algılarını incelemiştir. Bu çalışmalarda matematik öğretmeni ve fen ve teknoloji öğretmeni adaylarının okul öncesi eğitimi öğretmenlerinden farklı olarak eğitim aldıkları disiplin ile ilgili olumsuz metaforlar da ürettikleri görülmüştür. Aydın ve Eser Ünaldı (2010) ise; araştırmalarında coğrafya disiplinini ele almıştır. Coğrafya öğretmeni adaylarının coğrafya kavramına ilişkin metaforik algılarını belirleyerek, öğretmen adaylarının coğrafyayı daha çok dünyayı ve doğayı anlatan ve bunu insanla ilişkilendiren bir bilim olarak algıladıklarını ortaya koymuştur. Er Tuna ve Mazman Budak (2013) tarafından sosyal bilgiler öğretmeni adayları ile gerçekleştirilen metafor çalışmasında; tarih kavramına ilişkin oluşturulan kategorilerden biri de geleceği aydınlatan ve rehber olan tarihtir. Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının çoğunun okul öncesi eğitimin geleceğe yön verdiğini düşünmelerine benzer şekilde sosyal bilgiler öğretmeni adayları da tarihin geleceğe yön verdiğine işaret etmiştir. Pilav ve Elkatmış (2013) tarafından Türkçe ve sınıf öğretmeni adayları ile yapılan araştırmada ise; adayların tamamının tıpkı okul öncesi eğitimi öğretmeni adayları gibi eğitim gördükleri disipline ilişkin olumsuz bir metafor üretmedikleri belirlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında; okul öncesi eğitimi alanında çalışan araştırmacılara bu disiplinin içinde yer alan kavramlara ilişkin algıyı belirlemek ve açıklamak için metaforları bir araştırma aracı olarak kullanmaları önerilebilir. Bu araştırmaya özgü olarak, okul öncesi eğitim kavramına ilişkin metaforlardan elde edilen bulgular; fakültedeki okul öncesi eğitimi anabilim dalında çalışan akademisyenlere bir bakış açısı kazandırabilir. Çalışma grubuna önümüzdeki dönemlerde lisans programına başlayan öğrenciler de ilave edilebilir.

Kaynaklar

Afacan, Ö. (2011). Fen bilgisi öğretmen adaylarının “fen” ve “fen ve teknoloji öğretmeni” kavramlarına yönelik metafor durumları. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6 (1), 1242-1254.

Akbaba Altun, S. ve Apaydın, Ç. (2013). Kız ve erkek öğretmen adaylarının “eğitim” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19 (3), 329-354.

Aydın, F. ve Eser Ünalı, Ü. (2010). The analysis of geography teacher candidates' perceptions towards "geography" concept with the help of metaphors. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2 (2), 600-622.

Barnett, S. and Frede, E. (2010). The promise of preschool: why we need early education for all. *American Educator*, 34 (1) 21-29.

Başal, A. H. (2005). Okul öncesi eğitim. İstanbul: Morpa Yayınları

Bronfenbrenner, U. (1989). Contexts of child rearing: Problems and prospects. *American Psychologist*, 34, 844-850.

Creyer, D., Tietze, W., Burchinal, M., Leal, T., and Palacios, J. (1999). Predicting process quality from structural quality in preschool programs: A cross-country comparison. *Early Childhood Research Quarterly*, 14 (3), 339-361.

Çoklar, A. ve Bağcı, H. (2009). Öğretmen adaylarının eğitim teknolojisi kavramına yönelik geliştirmiş olduğu metaforlar. *Journal of Quafqaz University*, 28, 1.

Eraslan Çapan, B. (2010). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilere ilişkin metaforik algıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 3 (12), 140-154.

Ergin, B., Şahin, M. ve Erişen Y. (2013). Prospective pre-school teachers' perceptions of "child": a study of metaphors. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 4 (4) 88-101.

Er Tuna, Y. ve Mazman Budak, F. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "tarih" kavramına ilişkin algılarının mecazlar/ metaforlar yardımıyla analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (14), 609-642.

Ertürk, G. (2013). Öğretmen çocuk arasındaki etkileşimin niteliği ile çocukların öz düzenleme becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gallagher, J. J., Rooney, R. and Campbell, S. (1999). Childcare licensing regulations and child care quality in four states. *Early Childhood Research Quarterly*, 14 (3), 313-333.

Gök, B., Erdoğan, Ö., Özen Altunkaynak, Ş. ve Erdoğan, T. (2012). Investigation of pre-service and pre-school teachers' perceptions about concept of measurement and assessment through metaphor analysis, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46, 1997-2003.

Güder, S. ve Yıldırım, A. (2014). Okul öncesi öğretmeni adaylarının demokrasiye ilişkin metaforları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (16), 151-170.

Güler, G., Akgün, L., Öçal, M. ve Doruk, M. (2012). Matematik öğretmeni adaylarının matematik kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1, (2), 25-29.

Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38 (169), 126-141.

Gültekin Akduman, G. (2010). Okul öncesi eğitime giriş, Okul öncesi eğitimin tanımı ve önemi. PegemA Yayıncılık, Ankara.

Gür, H.(2012). Öğretmen adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği ile ilgili metaforları: Kosova örneği. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 1C0552, 7, (3), 885-897.

Haktanır, G., Dağlıoğlu, E. ve Güler, T. (2010). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Mevcut Durumu. Yayınlanmamış UNESCO Ülke Raporu. Ankara.

Howes, C., Smith, E., and Galinsky, E. (1995). Florida Child Care Quality Improvement Study: Interim Report, Families & Work Institute, New York.

Kadunz, G. and Sträßer, R. (2004). “Image-Metaphor-Diagram: Visualisation in Learning Mathematics”. Proceedings of the 28th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education, 4, 241-248.

Kuyucu, Y., Şahin, M. ve Kapıcıoğlu, O.(2013). Okul öncesi öğretmenlerinin “çocuk” kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 43-53.

Lakoff, G. and Johnson, M. (2005). Metaforlar: hayat, anlam ve dil (Çev. G. Y.Demir). İstanbul: Paradigma.

Levine, P.(2005). Metaphors and images of classrooms. *Kappa Delta Pi Record*, 41 (4), 172-175.

Miles, M. B., and Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis. Thousand Oaks,CA: Sage

Morgan G. (1998). Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor (Çev. G. Bulut). İstanbul: BZD Yayıncılık.

Nalçacı, A. ve Bektaş, F.(2012). Öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. 13 (1) 239-258.

Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). Eğitim fakültesini yeni kazanan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine giriş dersini almadan önce ve aldıktan sonra öğretmenlik mesleği hakkındaki metaforlarının karşılaştırılması”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 293-311.

OECD (2010). PISA 2009 Results: Volume II, Overcoming Social Background: Equity in Learning Opportunities and Outcomes. 03.06.2014 tarihinde http://erg.sabanciuniv.edu/sites/erg.sabanciuniv.edu/files/PISA2009DegerlendirmeNotu_Final_08022010.pdf adresinden alınmıştır.

Oxford, R. L., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R. Z., Saleh, A., & Longhini, A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: *Toward a Systematic Typology for the Language Teaching Field. System*, 26, 3-50.

Ömeroğlu, E. ve Yaflar, M. C. (2004). Okul öncesi eğitim. *Görüş Dergisi*.

Öztürk, Ç. (2007). Sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının “coğrafya” kavramına yönelik metafor durumları, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8 (2), 55-69.

Pianta, R. C., La Paro, K. M., Payne, C., Cox, M. J. & Bradley, R. (2002). The relation of kindergarten classroom environment to teacher, family, and school characteristics and child outcomes. *Elementary School Journal*, 102, 225–238

Piaget, J. (1945). Play, dreams and imitation in childhood. London: Heine-mann.

Poyraz, H. (2003). Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri. Ankara: Anı yayıncılık

Pilav, S. ve Elkatmış, M. (2013). Öğretmen adaylarının Türkçe kavramına ilişkin metaforları. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (4), 1207-1220.

Radman, Z. (1997). *Metaphors: Figures of the mind*. Netherlands, Kluwer Academic Publishers

Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 135-155.

Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2)

Saban, A., Koçbeker, B.N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences: Theory & Practice)*,6(2).

Şahin, B. (2013). Öğretmen adaylarının “matematik öğretmeni”, “matematik” ve “matematik dersi” kavramlarına ilişkin sahip oldukları metaforik algılar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1) 313-321.

Şahin Zeteroğlu, E., Doğan, Y. ve Taner Derman, M.(2012). Determining the opinions of preschool and primary school teacher candidates on creativity and metaphorical perception. *Educational Sciences: Theory & Practice - Special Issue*. 3135-3152.

Tatar, N. ve Murat, S.(2011). Öğretmen adaylarının 'değerlendirmeye' yönelik algıları. *Akademia Sosyal Bilimler İndeksi*. 2, 4.

Tortop, S. (2013). Öğretmen adaylarının üniversite hocası hakkındaki metaforları ve bir değerlendirme aracı olarak metafor. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 3 (2) 153-160.

Vygotsky, L.(1978). *Interaction between learning and development*. Mind in Society. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara; Seçkin Yayıncılık

Yılmaz, F., Göçen, S. ve Yılmaz, F.(2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9,(1) 151-164.

Yobb, I. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.

Extended Summary

Purpose: The aim of this study is to put pre-service early childhood education teachers' cognitive images about the concept of *early childhood education* with the help of metaphors. Under this general aim, answers to questions below were investigated.

(1) What are the metaphors (or cognitive images) that pre-service early childhood education teachers have about the concept of *early childhood education*?

(2) Under what conceptual categories can these metaphors be put in terms of common features?

Method: In this study, content analysis method, one of the qualitative research designs, was used in the analysis of the data. The research sample was composed of 40 pre-service early childhood teachers who were studying in the department of early childhood education in the Faculty of Education in Aksaray University. To uncover pre-service early childhood teachers' cognitive images about the concept of early childhood education, they were asked to complete the sentence as "Early childhood teacher is like....., because.....". This study was conducted in the spring semester in 2013 – 2014 academic years. At the beginning of the study, 40 pre-service early childhood education teachers participated to the study. However, 39 pre-service early childhood education teachers' valid and single metaphors were included in the analysis of the study. Then, the metaphors built by pre-service teachers were tabulated with the help of the number of teacher candidates (f) who developed the metaphors and their percentages (%). First of all, the valid metaphors were ordered and numbered alphabetically. In the second step, the subject of valid metaphors, their referring ideas and their sources were analyzed by classifying in terms of their common features. In the last step, researchers compared the metaphors with peer review and put under the categories according to their common features. After the consensus among the researchers, the last versions of the categories were developed.

Results: According to participants' responses to this prompt 24 metaphors appeared about the concept of early childhood education. 3 conceptual categories were constituted by analyzing the metaphors, resources of metaphors and the relation between the metaphors and metaphor resources.

Discussion: Findings of the study determined that pre service teachers define early childhood education mostly as a component of 'shaping the future'. Regarding to the other mostly stated metaphors; it is determined that early childhood have been seen as a component of "a new environment" and "need".

Conclusion: Pre service early childhood education teachers' general perceptions about early childhood education is promising for the department staff. Because although the students have been studying in this department for 1 year, they could produce many metaphors about early childhood education concept. And also, after the categorization process, it is seen that students in this department are aware of the importance of their role and responsibility as an early childhood education teacher candidate.

* * * *